

## Neal Shusterman

### The Schwa Was Here (Hoe onzichtbaar kun je zijn?)



(vertaald door Lydia Meeder)

(Lemniscaat 2009)

Toelichting voor de docent

A Introductie

#### **Toelichting voor de docent**

De les is geschikt voor leerlingen in klas 2 of 3 havo/vwo. De introductie, het lezen van de fragmenten en het beantwoorden van de vragen vergen één lesuur. De schrijf- en onderzoeksoopdrachten zijn bestemd voor aansluitende lessen.

A Introductie

U laat het omslag zien. U kunt uw leerlingen vragen waar het boek over gaat (let op de titel, het silhouet, het handvat van de hondenuitlaatband, de gevel, de paperclips). Vervolgens leest u de flaptekst voor.

B Uitvoering

De leerlingen lezen de fragmenten individueel en beantwoorden de vragen in tweetallen. Daarna volgt bespreking in groepjes. U kunt afronden met een klassikale bespreking door de groepsleiders.

Voor vraag 6 en 14 is een korte uitleg van mogelijke spanningverwekkende trucs raadzaam. Om de spanning op te bouwen kan een schrijver de volgende trucs gebruiken:

A. Hij kan de omgeving waarin het verhaal zich afspeelt een bijzondere rol laten spelen: onweer; een donkere nacht; een orkaan op zee; een donkere, verlaten steeg; enge geluiden.

B. Hij kan vooruitwijzen naar de afloop, zonder natuurlijk alles te verklappen.

C. Hij kan een vraag oproepen. De hoofdpersoon zit bijvoorbeeld met een probleem en jij wilt weten of hij de oplossing vindt. Maar dan moet je die hoofdpersoon wel aardig vinden, anders kan het je niets schelen.

D. Hij kan het verhaal vertragen, de ontknoping uitstellen.

E. Hij kan iets onverwachts laten gebeuren. Het verhaal eindigt bijvoorbeeld anders dan je verwachtte.

F. Hij kan ervoor zorgen dat de lezer iets weet wat de hoofdpersoon niet weet. Bijvoorbeeld dat er een dreiging boven zijn hoofd hangt.

1. De opdrachten kunt u als huiswerk geven of in een volgende les laten uitvoeren. U kunt de leerlingen vrij laten kiezen of de opdrachten verdelen. De uitgewerkte opdrachten worden in de klas op het prikbord opgehangen. Een deel wordt door de leerlingen gepresenteerd.

De onderzoeksopdrachten vragen veel tijd. U kunt enkele individuele leerlingen of enkele groepen zo'n opdracht geven (anderen komen eventueel bij een volgend boek aan de beurt). U stelt een datum vast waarop zij het werk moeten inleveren en presenteren aan de rest van de klas.

### C Afronding

U kunt de les afsluiten door nog een fragment voor te lezen: blz. 149-156: 'Een traumatische ervaring waarvoor ik nog jaren zal boeten, als ik tenminste nog jaren te leven heb.'

### Informatie over de auteur

Neal Shusterman (Brooklyn, NY, 1962) studeerde psychologie en theater, en is een bekroond auteur voor Young Adults en volwassenen: zijn werk loopt uiteen van humoristische romans tot thrillers en science fiction. Daarnaast schrijft hij voor televisie. Hij woont in Zuid-Californië met zijn vier kinderen.

'Toen ik een jongetje was, wilde ik alles worden: schrijver, acteur, dokter, rock star, architect, filmregisseur. Ik had een leraar die zei: "Dat lukt je niet. Je zult alles een beetje kunnen en niets goed." Maar ik wist wat ik wilde: zeven beroepen redelijk beheersen, en heel goed zijn in drie. Op de middelbare school had ik een leraar Engels die heel belangrijk voor mij was. Ze zag hoeveel ik hield van schrijven en daagde me uit elke maand een verhaal te schrijven, voor bonuspunten. Die punten had ik hard nodig, dus ik nam de uitdaging aan en aan het eind van dat schooljaar begon ik me echt een schrijver te voelen. Schrijven werd mijn grootste passie. Toen ik zestien jaar was, verhuisde mijn

familie van Brooklyn, New York, naar Mexico City. En daar bracht ik de laatste twee jaar van mijn middelbare school door. Die internationale ervaring veranderde mijn leven, gaf me een nieuwe kijk op de wereld en een gevoel van zelfvertrouwen dat ik anders misschien nooit gehad had.'

Zie [www.storyman.com](http://www.storyman.com)

Fragmenten uit The schwa was here

Inleiding

Inleiding: Vijftienjarige Antsy (Antonio Bonano)woont in de wijk Brooklyn, New York. Hij heeft met zijn vrienden Howie en Ira de uitdaging van zijn vader aangenomen: experimenteel onderzoeken of de plastic testpop 'Manny', uit de fabriek waar zijn vader werkt, inderdaad onverwoestbaar is. 'Onzichtbare' klasgenoot Calvin Schwa doet graag mee aan het experiment.

Fragment 1

Hoofdstuk 3

KWANTIFICERING VAN HET SCHWA-EFFECT VOLGENS DE WETENSCHAPPELIJKE METHODE, EN MEER VAN DAT GEWAUWEL

Mr. Werthog, onze natuurkundeleraar, heeft een rare zenuwtic in zijn lippen, alsof hij constant de lucht probeert te kussen. Het is iets waar je nooit aan gewend raakt, en het zou kunnen verklaren waarom ik zulke slechte cijfers haal bij hem. Je kunt je domweg niet op zijn woorden concentreren wanneer je naar hem kijkt. Zelf heeft hij er alleen problemen mee tijdens ouderavonden. Een keer heeft een vent hem een oplawaai verkocht omdat hij zijn vrouw luchtkusjes zat toe te werpen. Vandaag hield hij een experiment met een groot bekeerglas vol ijs en een lange thermometer. Hij schreef 34° op het bord en draaide zich naar ons toe. 'De wetenschappelijke methode (kus) is er een van hypothese, proefneming (kus), resultaat en conclusie (kus, kus).' Er werd op mijn arm getikt. 'Hoi, Antsy.' Ik keek opzij en zag tot mijn verbazing dat er iemand naast me zat. Het was alsof ik me nooit had gerealiseerd dat er een tafeltje naast het mijne stond bij natuurkunde. In eerste instantie herkende ik het gezicht niet – alsof het niet kenmerkend genoeg was om in mijn geheugen te blijven hangen – alsof er een anti-aanbaklaag op zat. 'Ik ben het – Calvin Schwa.' 'Hé, Schwa, hoe is het?' 'Mr. Bonano, doet u nog (kus) met ons mee?' 'Eh... ja, ja.' Ik kuste hem niet terug, want daarvoor was ik al een keertje naar de directeur gesleept. Mr. Werthog was nogal gevoelig wat dat aanging. 'Zoals ik zei (kus), kan iemand me vertellen welke hypothese tot dit experiment leidt?' De Schwa stak meteen zijn hand op, voordat iemand anders het kon doen. We zaten op de derde rij. Pal in het midden, maar Werthog keek over zijn hoofd heen naar Amy van Zandt, helemaal achterin. 'Water op kamertemperatuur gaat koken als het in de zon wordt gezet.' 'Volstrekt onjuist!' Hij schudde een pakje poeder leeg in de ijsbeker en roerde het erdoorheen. Het water werd troebel. 'Iemand anders?' De Schwa zat nog steeds met zijn hand in de lucht. Werthog gaf het woord aan LoQuisha Peel. 'Limonade reageert met ijs om de dorst te lessen?' zei LoQuisha. 'Nog verder ernaast (kus, kus).' Hij schudde een tweede pakje poeder uit boven de beker. Het ijs begon te smelten. Inmiddels

zat de Schwa als een bezetene in Werthogs blikveld te zwaaien. Werthog richtte zich op Dennis Fiorello. 'Eh... ' Dennis liet zijn arm zakken. 'Laat maar.' De Schwa keek naar mij en mompelde: 'Hij geeft mij nooit een beurt.' Toen stak ik mijn hand op. 'Aha, Mr.Bonano. Weet u het antwoord?' 'Nee, maar de Schwa volgens mij wel.' Hij staaarde me aan alsof ik Latijn sprak. 'Pardon?' 'U weet wel: Calvin Schwa.' Werthog draaide zijn hoofd iets opzij en stelde zijn ogen scherp. 'Calvin!' zei hij toen, alsof hij verrast was hem te zien. 'Kun jij ons (kus) het antwoord geven?' 'De werking tussen reagens A en B is een exotherme reactie.' 'Uitstekend! En is onze hypothese daarmee bewezen of weerlegd?' 'Bewezen. Al het ijs smolt toen u reagens B toevoegde, dus het is exotherm.' Werthog trok de thermometer uit de beker, noteerde de temperatuur op het bord – 89° – en vervolgde de les. 'Bedankt,' fluisterde de Schwa tegen mij. 'Nu zet hij me in elk geval niet op de absentielijst vandaag.' Ik schudde mijn hoofd en lachte. 'Ik zweer het, het lijkt wel of je onzichtbaar bent of zoiets.' Ik bedoelde het als grapje, maar toen zag ik de ogen van de Schwa – ogen in exact dezelfde kleur grijs als de wolken buiten – en ik besepte dat ik iets op het spoor was. Zonder iets te zeggen richtte hij zich weer op zijn schrift, maar ik kon me niet meer concentreren. Ik had het gevoel dat ik met mijn voet op een landmijn stond die zou ontploffen zodra ik me bewoog.

Die zaterdagochtend hadden Howie, Ira en ik een afspraak om Manny op te blazen. Ik had het de dag ervoor aan de Schwa laten weten, maar ergens hoopte ik dat hij niet zou komen – al hoopte ik ook weer van wel. Ik noem het de 'beelden-in-onze-late-uitzending-factor'. Je weet wel, als ze op het nieuws zeggen: 'Rampzalige treinbotsing. Schokkende beelden in onze late uitzending.' En dan erger je je de rest van de avond aan jezelf omdat je het zo graag wilt zien, en ben je opgelucht als je voor die tijd in slaap valt. Het punt was dat ik het idee maar niet van me af kon schudden dat de Schwa iets... bovennatuurlijks had. Ik had het niet zo op bovennatuurlijke dingen. Neem nou bijvoorbeeld spinnen. Ik bedoel, sorry hoor, maar ze kunnen zoveel zeggen – een web uit je kont spinnen kan gewoon niet natuurlijk zijn. En dan heb je nog die Hindoes die over kolen lopen. Als je het mij vraagt, had God ons wel asbesthoeven gegeven als hij ons over hete kolen wilde laten lopen – al had hij ons waarschijnlijk eerst flink door elkaar gerammeld, want waarom zouden we per se over hete kolen willen lopen? En breek me de bek niet open over de kerstboom van mijn tante Rose. Ten eerste is hij van aluminium. Ten tweede is hij roze. Het roze van maagpoeder, wat logisch is, want ik word al misselijk als ik ernaar kijk. Niet dat de Schwa ook maar iets weg had van een spin, een kolenloper of een roze boom, maar hij was onnatuurlijk op zijn eigen, Schwa-achtige manier. Hoe dan ook, om zeven uur die zaterdagochtend bereidden we Manny Lulhannes voor op detonatie. Ik was bezig een M-80-kanonskogel aan zijn voorhoofd vast te maken, maar blijkbaar was ik er niet helemaal bij, want ik bedekte ook de lont met plakband. 'Als pyromaan heb je geen toekomst, Antsy,' zei Ira terwijl hij het eraf trok en het opnieuw deed. Achter me stond Howie een barricade van tuinmeubelen te bouwen, waarachter we dekking konden zoeken wanneer Manny ontplofte. 'Ik heb nog eens nagedacht over de Schwa,' zei ik. 'Ja, en?' zei Ira. 'Volgens mij is er iets mis met hem.' 'Dat hij achterlijk is, bedoel je?' Howie reageerde vol afschuw. 'De juiste terminologie is "verstandelijk gehandicapt",' zei hij. 'Anders voelen mensen die achterlijk zijn zich beledigd.' 'Nee,' zei ik tegen ze, 'de Schwa is niet verstandelijk gehandicapt. Het is iets anders. Doe nou maar niet alsof je niet begrijpt waar ik het over heb.' 'Hé, ik zei toch dat hij iets raars had?' zei Ira. 'Ik bedoel, zoals hij altijd ineens opduikt, alsof hij je loopt te bespioneren. Hij is zo achterbaks. Gluiperig...' 'Volgens mij doet hij dat niet bewust,' zei ik tegen ze. 'Het is meer... het is meer alsof hij altijd toevallig in je blinde hoek

staat.’ ‘Ja, maar bij hem zijn alle vier je hoeken blind,’ zei Ira. ‘Het is gewoon griezelig. Hij lijkt wel een geest of zoiets.’ ‘Je moet dood zijn om een geest te zijn,’ zei ik. ‘Nee, het is eerder alsof hij...’ Ik zocht naar het juiste woord. ‘Alsof hij functioneel onzichtbaar is.’ ‘De juiste formulering is dat hij een “waarneembaarheidsbeperking” heeft,’ zei Howie. ‘Wat nou “juiste formulering”? Hoe kan er nou een juiste formulering voor zijn als ik het net zelf verzint?’ ‘Nou, als je iets zelf verzint, moet je er wel de juiste formulering bij verzinnen.’ Ik bleef proberen het voor mezelf duidelijk te krijgen. ‘Als hij ergens zit en hij zegt niks, zou je volgens mij naar binnen en weer naar buiten kunnen lopen zonder te merken dat hij er is.’ ‘Zoals die boom die omvalt in het bos,’ zei Ira. ‘Hè?’ ‘Je weet wel, dat oude raadsel: als er een boom omvalt in het bos en er is niemand die het hoort, maakt het dan wel geluid?’ Daar moest Howie even over nadenken. ‘Is het een naaldbos of een loofbos?’ ‘Wat maakt dat nou uit?’ ‘Loofhout is veel compacter; dat zal eerder door iemand op de weg langs het lege bos worden gehoord.’ Ik wist dat ik het spoor bijster raakte, want ik dreigde mee te gaan in Howies logica. ‘Wat heeft een boom in het bos met de Schwa te maken?’ vroeg ik aan Ira. En de Schwa zei: ‘Ik weet het wel.’ We keken zo snel achterom dat we onze nek haast braken. Daar stond de Schwa, op zijn dooie gemak tegen het hek in mijn achtertuin geleund. We waren allemaal te verbluft om iets uit te brengen. ‘Ik weet wat het met mij te maken heeft,’ zei hij. ‘Ik ben die boom. Als ik ergens zit en niemand ziet me, is het alsof ik er nooit ben geweest. Soms vraag ik me zelf ook wel eens af of ik ergens wel ben geweest.’ ‘Hoe... Hoe lang sta je daar al?’ vroeg ik hem. ‘Ik was hier al voor Howie en Ira. Ik hoopte dat je me zou zien, maar nee. ‘ ‘Dus... je hebt alles gehoord?’ Hij knikte. Ik probeerde het hele gesprek terug te halen, om te bepalen of ik iets lelijks over hem had gezegd. Hij keek niet beledigd – alsof hij eraan gewend was dat mensen over hem roddelden waar hij bij stond. ‘Ik heb het me zelf ook afgevraagd,’ zei hij. ‘Je weet wel... als iemand met een waarneembaarheidsbeperking... als functioneel onzichtbare.’ Hij zweeg even en keek toen naar Manny, die inmiddels was opgetuigd als een vogelverschrikker. ‘Je moet een naad in het plastic zoeken en de M-80 daarop vastmaken.’ ‘Hè?’ Het duurde een paar tellen voordat ik me weer herinnerde wat we eigenlijk aan het doen waren. ‘O ja!’ Ik liep naar Manny toe, trok het plakband los en zocht zijn kale kop af op de plastic naad. Ik bond de dikke kanonskogel weer vast op zijn achterhoofd, opgelucht dat ik de Schwa even niet aan hoefde te kijken. Ira begon aan zijn camera te frunniken, en Howie bouwde onze barricade verder op. ‘Hoeveel tijd hebben we voordat hij afgaat?’ vroeg ik, want mijn kennis van illegaal vuurwerk liet nogal te wensen over. ‘Twaalf punt vijf seconden,’ antwoordde Howie. ‘Maar dat is slechts een grove schatting.’ De Schwa leek de enige die niet bang was om de lucht in te gaan, dus we lieten hem de lont aansteken. Daarna dook hij naast ons achter de barricade. ‘Weet je, er moet een manier zijn om het te kwantificeren,’ zei Howie terwijl we wachtten tot het zover was. ‘Wat?’ ‘Het Schwa-effect. Mr. Werthog zegt het ook: “Bij een deugdelijk experiment moeten de resultaten kwantificeerbaar en herhaalbaar zijn (kus, kus).”’ ‘Je wilt de Schwa als proefkonijn gebruiken?’ ‘Ik vind het best,’ zei de Schwa. Op dat moment werd ik met een klap tegen de grond geslagen. Mijn oren plopten en begonnen te fluiten. De dreun weergalmde langs de bakstenen gevels. Toen ik opkeek, zag ik dat Manny’s lijf twee meter was weggeslingerd, en zijn hoofd was weer verdwenen. Ira zoomde in op het lichaam. ‘Aldus ging Manny Lulhannes ten onder.’ Hij zette de camera uit. Intussen werden zo’n beetje alle ramen in Brooklyn opengegooid, door bewoners die zich afvroegen welke idioot er om zeven uur ’s ochtends vuurwerk afstak. We vluchtten naar binnen om niet betrapt te worden. Ik keek de Schwa aan. ‘En? Wil je nog steeds proefkonijn zijn?’ ‘Waarom niet,’ zei hij. ‘Wat is het leven zonder spanning?’ Ik moest het hem nageven. Iedereen zou het hebben vertikt zich voor

Lemniscaat.The schwa was here

een experiment te laten gebruiken, maar de Schwa stelde zich sportief op. Misschien was hij net zo nieuwsgierig naar zijn eigenaardigheid als wij.

\*\*\*

## LABORATORIUMVERSLAG

### HET Schwa-effect: Experiment #1

*Hypothese:* In een doorsnee klaslokaal zal de Schwa functioneel onzichtbaar zijn.

*Materiaal:* Negen willekeurige scholieren, een klaslokaal, de Schwa.

*Procedure:* We zetten negen leerlingen en de Schwa in een verder leeg lokaal (de hamsters en de cavia achterin niet meegerekend). Daarna haalden we andere leerlingen naar binnen en vroegen ze de aanwezigen te tellen.

*Resultaat:* Drie van de vijf leerlingen weigerden het lokaal te betreden omdat ze dachten dat er een emmer water op de deur zou staan of iets dergelijks, wat begrijpelijk is omdat we bekendstaan om dat soort grappige – en soms minder grappige – fratsen. Uiteindelijk wisten we twintig scholieren over te halen naar binnen te gaan, de aanwezigen te tellen en aan ons te rapporteren. Vijftien leerlingen zeiden dat er negen mensen in het lokaal zaten. Vier leerlingen zeiden dat het er tien waren. Een leerling kwam uit op zeventien (maar wijdenken dat hij de hamsters en de cavia heeft meegeteld).

*Conclusie:* In een doorsnee klaslokaal wordt de Schwa door vier van de vijf personen over het hoofd gezien.

\*\*\*

Ik weet niet waarom de Schwa me zo bleef bezighouden. Ik zal niet zeggen dat ik constant aan hem dacht – ik bedoel, het was lastig om aan hem te denken, dat was deels het probleem. Je begint met hem, en al snel zit je te mijmeren over een videospelletje, of vorig jaar Kerstmis, of veertienduizend andere dingen, en ben je vergeten waar je in eerste instantie aan zat te denken. Het is alsof je hersenen beginnen te kronkelen en wriemelen om je aandacht van hem af te leiden. Op zich is dat niets bijzonders voor mij; mijn hersenen kronkelen altijd onverwachte richtingen op, zeker wanneer er meiden in de buurt zijn. Ik ben nooit zo handig met meisjes die ik leuk vind. Ik zeg domme dingen, bijvoorbeeld dat er modder op hun schoen zit of mosterd op het puntje van hun neus, zoals een keer bij Mary Ellen MacCaw – maar ja, met zo'n gok is het ook moeilijk om er geen saus op te krijgen, of misschien zelfs een heel flesje erin af en toe. Mijn onbeholpen houding tegenover meisjes veranderde toen ik Lexie ontmoette. Er veranderde een heleboel toen ik Lexie eenmaal had ontmoet – maar wacht even, ik dwaal af. Waar had ik het ook al weer over? O ja. De Schwa. Zie je nou? Je begint aan de Schwa te denken, en uiteindelijk denk je aan alles behalve hem. Dat ik zo gefascineerd was door de Schwa, kwam volgens mij doordat ik wel ongeveer begreep hoe hij zich voelde. Zelf val ik namelijk ook nooit op in de menigte. Ik ben gewoon een doorsnee tweedeklasser met een grote bek, en daar zou ik misschien iets mee bereiken in pak-hem-beet Iowa, maar Brooklyn is de bakermat

van de grote bek. Niemand heeft ooit iets opzienbarends over me te melden, positief of negatief, en zelfs thuis 'ben' ik er gewoon. Frankie is de grote belofte van het gezin, Christina krijgt alle aandacht omdat ze de jongste is, maar ik, nou ja, ik ben een soort bijkomstigheid. 'Jij kampt met het middelstekindsyndroom,' heeft iemand wel eens tegen me gezegd. Nou, volgens mij is het meer het middelvingersyndroom. Ken je dat spelletje waarbij je je voorstelt hoe je toekomst eruitziet? Nou, als ik me mijn toekomst probeer voor te stellen, zie ik alleen maar hoe mijn klasgenoten elkaar over twintig jaar vragen: 'Hé, wat is er eigenlijk van die Antsy Bonano terechtgekomen?' En zelfs in die dagdroom heeft dan niemand een idee. Maar de Schwa – die was nog slechter af dan ik. Hij zou niet de wat-is-er-van-die-en-die-terechtgekomen-jongen worden, hij zou de jongen zijn wiens foto per ongeluk wordt weggelaten uit het jaarboek zonder dat het iemand opvalt. Hoewel ik me er een beetje voor schaam om het te zeggen, was het fijn iemand om me heen te hebben die nog onzichtbaarder was dan ik.

### \*\*\* LABORATORIUMVERSLAG

#### Het Schwa-effect: Experiment # 2

Hypothese: Zelfs met bizarre kleding en idioot gedrag wordt de Schwa niet opgemerkt.

*Materiaal:* De herentoiletten, een fluorescerend oranje gespoten sombrero, een kostuum uit de schoolopvoering van *Cats* van vorig jaar en de Schwa.

*Procedure:* De Schwa werd gevraagd in het kattenkostuum en met de oranje sombrero op midden in de toiletruimte te gaan staan en uit volle borst 'God Bless America' te zingen. We vroegen nietsvermoedende leerlingen die naar buiten kwamen of hun iets bijzonders was opgevallen.

*Resultaat:* We vonden vijftien personen die bereid waren hun toiletervaring te bespreken. Toen we vroegen of ze iets merkwaardigs hadden gezien, zeiden veertien van de vijftien (de vijftiende bleef maar jengelen over een stortbak die bleef lopen) dat er binnen iemand gek stond te doen. We gingen ervan uit dat het experiment mislukt was, tot we ze vroegen die iemand te beschrijven. 'Hij had iets mafs aan, geloof ik,' zei één persoon. 'Hij had een soort blauwe puntmuts op, geloof ik,' zei een ander. Geen enkeling noemde de oranje sombrero of het kattenkostuum, al was één persoon er vrij zeker van een staart te hebben gezien. Iedereen was het erover eens dat hij iets patriottisch had gezongen, maar niemand kon zich herinneren wát precies. Vijf mensen waren ervan overtuigd dat het 'The Star-Spangled Banner' was. Zes mensen zeiden dat het om 'My Country 'Tis of Thee' ging. Slechts vier mensen wisten het correct aan te duiden als 'God Bless America'.

*Conclusie:* Zelfs wanneer de Schwa zich als een idioot uitdost en gedraagt, wordt hij amper opgemerkt.

\*\*\*

De netten op de basketbalvelden bij ons in de buurt zijn van staal. Wat mij betreft is dat veel beter dan gewoon touw, want als je een basket maakt, hoor je geen *zjoez* maar *kloink*. Dat zware, dreunende geratel geeft veel meer voldoening, het is veel stoerder dan dat gezjoez. Het straalt kracht uit, zoals gejuich vanaf een volle tribune – iets wat onzichtbare types als de Schwa en semi-

onzichtbare types als ik nooit ergens anders dan in onze fantasie zullen horen. Het was op ons basketbalveld dat ik het Briljante Idee kreeg. Inmiddels trok de Schwa vaker met ons op – ik bedoel dat we ook merkten dat hij er was. Ira was er niet zo blij mee. Ira was namelijk niet onzichtbaar. Hij was eerder bezig aan een opmars in het rijk der zichtbaren. Neem bijvoorbeeld zijn videocamera. Je zou denken dat hij een achter-de-schermen-figuur was, maar nee. Zodra Ira de zoeker voor zijn oog hield, stond hij juist in het middelpunt van de belangstelling. Hij regisseerde de wereld, en de wereld gehoorzaamde. Dus ergens begreep ik wel waarom hij niet te dicht bij de Schwa wilde komen. Voor hem was onzichtbaarheid iets bedreigends. Ira ging wel met ons mee naar het basketbalveld; die verleiding kon hij waarschijnlijk niet weerstaan. Door het houden van ‘vriendschappelijke’ wedstrijdje kwamen we er al snel achter hoe we het Schwa-effect in ons voordeel konden gebruiken. Truc nummer een: schijnbeweging naar links, rechts overspelen naar de Schwa, schieten, doelpunt! ‘Hé, waar komt die nou ineens vandaan?’ riep dan altijd wel iemand aan de andere kant van het veld. Truc nummer twee: naar het midden dribbelen, terugspelen naar de Schwa, die dan over de zijlijn scheert en de bal zo in de ring legt – doelpunt! ‘Hè? Waarom dekt niemand die gozer?’ Het was schitterend om te zien hoe de andere ploeg helemaal gefrustreerd raakte, hoe ze de Schwa pas opmerkten als het te laat was. Truc nummer drie: overspelen naar Howie, terug naar mij, en dan naar de Schwa, die pal onder de basket staat. Een snel hoekschot – doelpunt! Voor de tegenstander draaide het altijd uit op veel gewezen en knarsen der tanden, zoals het in de Bijbel staat. Nadat de verliezers waren afgedropen om hun wonden te likken, bleven Howie, de Schwa en ik nog wat rondhangen op het veld om te oefenen. Ook Ira vertrok na de wedstrijd, want die wilde geen seconde langer bij de Schwa in de buurt blijven dan nodig was. ‘We moeten uitkomen voor het schoolteam,’ opperde Howie terwijl we baskets schoten. ‘We hebben een mooi systeem.’ ‘Je bedoelt dat de Schwa moet uitkomen voor het team,’ zei ik. De Schwa dribbelde wat met de bal, maakte een hoekschot en gooide raak. ‘Ik heb een paar jaar geleden bij een juniorclub gezeten, maar dat is niks geworden.’ ‘Zeg maar niks – de trainer vergat steeds je op te stellen, en als je al werd opgesteld, kreeg je nooit de bal.’ Hij haalde zijn schouders op alsof er nu eenmaal niks aan te doen was. ‘Mijn vader kwam ook nooit opdagen voor de wedstrijden. Dus ik dacht: waarom zou ik nog doorgaan?’ ‘En je moeder?’ vroeg Howie. Hij trok een grimas terwijl hij het zei, maar het was er al uit. Ik mag dan van de ene naar de andere domme opmerking struikelen, bij Howie verbleek ik. Eerst gaf de Schwa geen antwoord. Hij mikte nog een keer. Hij miste. ‘Mijn moeder is er niet meer.’ Howie bleef naar mij kijken, alsof hij dacht dat ik wel verder durfde vragen, maar dat vertikte ik. Ik bedoel, wat had ik moeten zeggen? ‘Klopt het dat je moeder midden in Waldbaum’s supermarkt door buitenaardse wezens is ontvoerd?’ Of: ‘Is het waar dat je vader haar met een samoeraizwaard aan mootjes heeft gehakt?’ Nee. In plaats daarvan veranderde ik van onderwerp. En daarmee veranderde ik onze hele toekomst, want op dat moment kreeg ik het idee dat voorgoed bekend zou komen te staan als Sluipeconomie. ‘Hé, als het Schwa-effect op het basketbalveld werkt, zijn er vast nog andere manieren om ervan te profiteren.’ De Schwa hield op met dribbelen. ‘Hoe dan?’ ‘Ik weet niet... mensen bespioneren en zo.’ Howie spitste zijn oren. ‘De overheid zou heel wat geld neertellen voor iemand die onzichtbaar is.’ ‘Hij is niet onzichtbaar,’ zei ik. ‘Hij is onzichtbaar-achtig. Zoals een Stealth-vliegtuig.’ ‘Toch zou de CIA hem wel kunnen gebruiken.’ ‘En misbruiken.’ Ik pakte de bal van de Schwa af, maakte een lay-up en scoorde. ‘Ik wil niet naar de overheid,’ zei de Schwa. ‘Ja,’ zei ik, ‘ze zouden hem ontleden en hem in de woestijn in Area 51 achter slot en grendel bewaren, in formaldehyde.’ Howie schudde zijn hoofd. ‘Area 51 is voor buitenaardse wezens,’ zei hij. ‘Ze zouden



hem naar Area 52 brengen.’ ‘Misschien moeten we met iets kleins beginnen,’ stelde ik voor. ‘Gewoon wat dingen op school. Er zijn vast wel mensen die willen betalen voor de diensten van een Sluip-Schwa. ‘ Eigenlijk had ik maar wat staan zwetsen, zoals ik zo vaak deed – maar af en toe mondde dat gezwets uit in iets briljants. Ik realiseerde me dat dit wel eens wat kon worden. ‘Hoeveel zouden ze er dan voor over hebben?’ vroeg de Schwa. Ik maakte nog een afstandsschot. ‘Hoeveel kost een Stealth-straaljager?’ *Kloink!* Alleen maar ratelend metaal. Ik genoot van het geluid.

\*\*\*

## LABORATORIUMVERSLAG

### HET Schwa-effect: Experiment #3

*Hypothese:* De Schwa kan met een ijzeren staaf in zijn zak de luchthavenbeveiliging passeren.

*Materiaal:* De vertrekhal van American Airlines op JFK, een ijzeren staaf van twintig centimeter en de Schwa.

*Procedure:* De Schwa werd gevraagd door de controlepost te lopen, naar uitgang B-17 te gaan en dan terug te komen.

*Resultaat:* De Schwa stond in de rij voor de controlepost, maar de beambte die de identiteitsbewijzen en tickets controleerde sloeg hem over. De Schwa stak zijn duim naar ons op. Pas toen hij onder het detectiepoortje door stapte en het alarm afging, werd hij opgemerkt. Hij moest zijn armen omhoog doen, hij werd van top tot teen gefouilleerd en de ijzeren staaf werd ontdekt. Er werd meer beveiligingspersoneel bij gehaald, en twee gardesoldaten in camouflagepakken. Ze vroegen waar zijn ouders waren en wilden zijn ticket zien. Op dat moment meldden wij ons om uit te leggen dat het maar een experiment was en dat ze zich niet druk hoefden te maken. De gardesoldaten en beveiligers konden er de humor niet van inzien. Ze belden onze ouders. Ook die vonden het allesbehalve lollig. Hiermee eindigt ons onderzoek naar het Schwa-effect.

### *Conclusie:*

- 1.De Schwa wordt niet opgemerkt door de beveiliging, tenzij zijn aanwezigheid wordt bespeurd door geavanceerde apparatuur zoals een metaaldetector.
- 2.Een ijzeren staaf blijft ook in de zak van de Schwa een ijzeren staaf.

.....

.....

Vragen bij fragment 1

1. 'De werking tussen reagens A en B is een exotherme reactie.' (blz.21) Wat is een exotherme reactie?
2. Hebben jouw leraren ook tics? Beschrijf er een nauwkeurig.
3. Ken je dat, genegeerd worden door een leraar in de klas?
4. 'Zoals die boom die omvalt in het bos,' zei Ira. 'Hè?' 'Je weet wel, dat oude raadsel; als er een boom omvalt in het bos en er is niemand die het hoort, maakt het dan wel geluid?'

Wat zou jij zeggen?

5. 'Dus... je hebt alles gehoord?' Hij knikte. Ik probeerde het hele gesprek terug te halen, om te bepalen of ik iets lelijks over hem had gezegd. Hij keek niet beledigd – alsof hij eraan gewend was dat mensen over hem roddelden waar hij bij stond. 'Ik heb het me zelf ook afgevraagd,' zei hij. 'Je weet wel... als iemand met een waarneembaarheidsbeperking... als functioneel onzichtbare.'

Wat vind jij? Heeft Alex iets pijnlijks over de Schwa gezegd? En Howie en Ira?

6. Een schrijver gebruikt trucs om je nieuwsgierig te maken/houden naar het vervolg van zijn verhaal. Welke truc gebruikt de schrijver hier? (Zie voor de keuzemogelijkheden: Toelichting voor de docent/Uitvoering. Kies een van de letters.) :

'Mijn onbeholpen houding tegenover meisjes veranderde toen ik Lexie ontmoette. Er veranderde een heleboel toen ik Lexie eenmaal had ontmoet – maar wacht even, ik dwaal af. Waar had ik het ook al weer over? O ja. De Schwa.'

En hier:

'Is het waar dat je vader haar met een samoeraizwaard aan mootjes heeft gehakt?' Nee. In plaats daarvan veranderde ik van onderwerp. En daarmee veranderde ik onze hele toekomst, want op dat moment kreeg ik het idee dat voorgoed bekend zou komen te staan als Sluipeconomie.

.....

7. 'Conclusie: In een doorsnee klaslokaal wordt de Schwa door vier van de vijf personen over het hoofd gezien.

## LABORATORIUMVERSLAG

### HET Schwa-effect: Experiment #1'

Heb je commentaar op de opzet en de conclusies van de onderzoeken naar het Schwa-effect?

8. Bedenk zelf een experiment om het Schwa-effect te meten. Gebruik voor je onderzoek dezelfde opzet: Laboratoriumverslag Het Schwa-effect: Experiment#4, Hypothese, Materiaal, Procedure, Resultaat, Conclusie.

9. Het 'Briljante Idee' van Antsy is niet helemaal nieuw.

Lees het volgende artikel uit de Volkskrant van 6 februari 2010:

.....

'Onzichtbaar

Het onderwerp van de onzichtbare speler zoals door Alex van Schooten aan de orde gesteld, roept bij mij enkele vragen op. Immers, menig zichzelf respecterend elftal beschikt tegenwoordig over een schaduwspits. Ik vraag mij daarom af, als de echte spits onzichtbaar is, wat regelmatig voorkomt (Makaay, Pantelic, Van Wolfswinkel etc.), wat er dan van de schaduwspits te zien valt. Is hij dan ook onzichtbaar, is hij slechts een schaduw van zichzelf, of wordt hij juist zichtbaar omdat hij niet meer in de schaduw staat van die onzichtbare spits? Wellicht is het dan een tactische zet van een trainer om je eigen spits de opdracht te geven op bepaalde momenten in de wedstrijd 'totaal onzichtbaar' te gaan spelen, om zodoende een plotseling opdoemende schaduwspits (die dan juist ineens in de schijnwerpers komt te staan) te laten scoren uit een voorzet van iemand die onzichtbaar is! Volgende week ga ik graag in op de onzichtbare keeper (al dan niet vliegend).'

Fons Gennisse (de Volkskrant , 6 februari 2010)

Reageer op deze ingezonden brief met een ingezonden brief aan de Volkskrant.

10. 'Ik wil niet naar de overheid,' zei de Schwa. 'Ja,' zei ik, 'ze zouden hem ontleden en hem in de woestijn in Area 51 achter slot en grendel bewaren, in formaldehyde.' Howie schudde zijn hoofd. 'Area 51 is voor buitenaardse wezens,' zei hij. 'Ze zouden hem naar Area 52 brengen.'

Zoek op Wikipedia en kijk of Howie gelijk heeft.

.....

Vragen bij het hele boek:

11. Antsy gaat met Lexie, het blinde meisje op wie hij verliefd is, naar een concert.

‘Het was salsa – niet mijn favoriete muziek, maar dat maakte niet uit. Bij een concert ga je muziek die eigenlijk niet jouw smaak is vaak toch mooi vinden. Het zal wel komen doordat de mensen om je heen er zo van genieten, en je je daardoor laat meeslepen. Het heet osmose, dat heb ik bij natuurkunde geleerd – waarschijnlijk ook door osmose, want luisteren deed ik meestal niet. Nu luisterde ik wel, en ik keek toe hoe Lexie op de maat meebewoog. Omdat ze niet kon zien dat ik haar stond op te nemen, hoefde ik me niet te generen.’

Wat is precies osmose?

Kun je een eigen voorbeeld geven?

12. Antsy vertelt uitgebreid over de relatie van zijn ouders, over de ruzie tussen zijn anders zo liefdevolle ouders en de rol die hij daarin speelt (blz. 92-96). Welke rol speel jij in het gezin waarin je opgroeit? Hoe gedraag jij je tijdens een ruzie? Ben je een ‘paperclip’ (vredestichter), of een knuppel in het hoenderhok, of een steen des aanstoots?

13. Door zijn omgang met The Schwa vervreemdt Antsy van zijn vrienden Howie en Ira.

‘Die maandag zat ik tijdens de middagpauze in mijn eentje. Ik zat nu al een paar weken niet meer bij Howie en Ira. Vroeger waren we onafscheidelijk geweest, maar vriendengroepjes zijn net moleculen. In Mr. Werthogs reageerbuisje gaan ze een verbinding aan totdat je iets nieuws toevoegt. Soms ontstaan er dingen die ze ‘vrije radicalen’ noemen, dat zijn atomen die nergens anders aan verbonden zijn maar los rondzweven. Zo’n vrije radicaal was ik nu. In het begin vond ik het niet erg, want het bood allerlei mogelijkheden, maar na het afgelopen weekend vond ik radicale vrijheid niet zo prettig meer.’

Herken je dat, iemand die een ‘vrije radicaal’ is?

14. Wat voor spanningverwekkende trucs zijn de volgende zinnen:

‘Later zou ik daar vreselijk spijt van krijgen.’ (blz. 116)

‘Je kunt roepen wat je wilt, Schwa – jij verdwijnt niet zomaar.’ ‘Klopt, Antsy, want dat laat ik niet gebeuren. Ik ga iets doen wat me zó zichtbaar maakt dat niemand me meer zal vergeten.’ ‘Wat dan?’ Ik kon niet zien of de Schwa lachte, maar om de een of andere reden betwijfelde ik het. ‘Dat zie je nog wel.’

15. Wat is een ‘schwa’? Sommige namen zijn speaking names, nomen est omen. Is ‘The Schwa’ een speaking name? Leg uit.

Zie voor meer informatie over de serie Made in the USA:

[www.madeintheusa.nl](http://www.madeintheusa.nl)

Lemniscaat.The schwa was here

<http://madeintheusa.hyves.nl>

Andere jeugdboeken over knorrige maar toch aardige oude mannen:

Neil Shusterman, Antsy Does Time (Hij werkt zich steeds weer in de nesten...)[soort vervolg op The Schwa was here; onder andere op blz. 11, 17, 22 en 25 staan regelrechte verwijzingen naar The Schwa was here; weer met Antsy in de hoofdrol, een bijrol voor Lexie en hoofdrollen voor een nieuwe, heel erg vreemde vriend en zijn bloedmooie zus ]

Jordan Sonnenblick, Notes from the midnight driver (Een taakstraf waar muziek in zit)